

**ORSAKSANALYS AV PROBLEMBILDER
— GRUNDER OM VARFÖR OCH HUR**

Henrik Andershed
Professor i kriminologi och psykologi

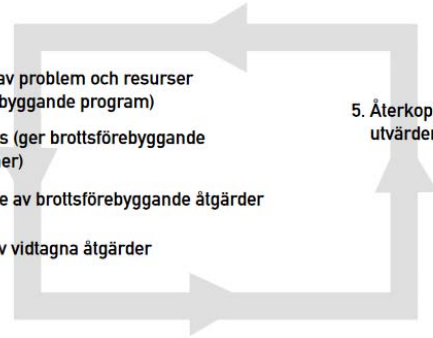
BASERAT PÅ:

BRÅ:S DEFINITION/ER AV KUNSKAPSBASERAD/PROBLEMORIENTERAD BROTTSPREVENTION

1. Ta fram en lokal problembild:
Problemet innehåller ofta lösningen
2. Genomförandet: Välj rätt åtgärder
med rätt kunskap
3. Följa upp och utvärdera arbetet

1. Kartläggning av problem och resurser
(ger brottsförebyggande program)
2. Problemanalys (ger brottsförebyggande
handlingsplaner)
3. Genomförande av brottsförebyggande åtgärder
4. Utvärdering av vidtagna åtgärder
5. Återkoppling av
utvärderingsresultaten

www.bra.se

ORSAKSANALYS - VARFÖR OCH VAD ÄR DET?

Brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete handlar om att påverka orsakerna till ett problem för att minska eller ta bort problemet.

Alltså måste vi försöka förstå **varför** ett problem uppstår och analysera vilka tänkbara faktorer som kan leda till att ett brott sker vid en viss tid vid en viss plats.

En orsaksanalys är att försöka finna de faktorer som leder till brottslighet eller otrygghet.

För att sedan kunna rikta insatser mot orsakerna.

VIA KARTLÄGGNING FÅR VI REDA PÅ PROBLEM – SEDAN GÖR VI ANALYS

Vi identifierar ett återkommande eller ökande problem som vi beslutar oss för att prioritera för insatser

Bättre möjligheter för effektiva insatser om vi nu innan insatserna gör en välgrundad orsaksanalys

- Viktigt – istället för att direkt hoppa till lösningarna/insatserna – innan vi ens har ordentligt analyserat vilka orsakerna sannolikt är

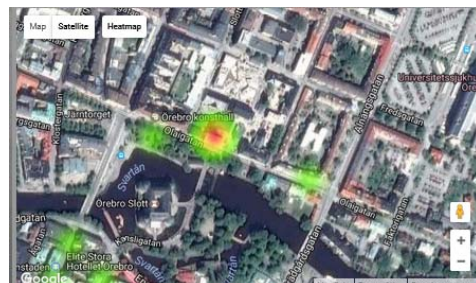
Det är orsakerna vi vill påverka med våra insatser

ATT I ORSAKSANALYS UTGÅ FRÅN SITUATIONELLT, BROTTSOFFER- OCH GÄRNINGSMANNAPERSPEKTIV

För att identifiera de bakomliggande orsakerna kan man övergripande ta hjälp av tre perspektiv/kategorier av potentiella orsaksfaktorer:

- **Situationellt perspektiv**
- **Brottsofferperspektiv**
- **Gärningsmannaperspektiv**

SITUATIONELLT PERSPEKTIV

Innebär att man kartlägger orsaker i situationen som kan bidra till att brott begås eller otrygghet uppstår.

- Att brott oftare sker vid vissa platser kan bero på hur och hur många människor som rör sig eller använder platsen, det kan också bero på husens skalskydd, belysning, buskage som skymmer insyn eller butikens penninghantering, etc.
- Formell och informell social kontroll på platsen?
- Underlättar platsen brott eller otrygghet? T.ex: låg upptäcktsrisk.

BROTTSOFFERPERSPEKTIV

Handlar om att förklara varför vissa individer eller objekt upprepat utsätts för brott.

- Människor löper olika risk att drabbas av brott bl.a. beroende på hur deras livsstil ser ut.
- Gärningspersonernas bedömning av värdet på objektet, om objektet är lätt eller svårt att stjäla, om det är lätt eller svårt att angripa och om det är lätt- eller svåråtkomligt.

GÄRNINGSMANNAPERSPEKTIVET

Innebär att försöka hitta förklaringar till varför personer begår brott.

Använd teorier och forskning eller annan kunskap som finns om orsaker/riskfaktorer som kan bidra till att individer utvecklar kriminellt beteende.

- Risk- och skyddsfaktorer (dvs. potentiella orsaksfaktorer) för brottslighet relaterade till individen, familjen, skolan och närsamhället.
- Använd kunskap om exempelvis typiska gärningspersoner vid misshandel utomhus, skadegörelse, etc.

VAD MER TÄNKA PÅ I ORSAKSANALYS?

Fokusera inte på för mycket i taget i orsaksanalysen

- Olika typer av brott och problem kan ha väldigt olika orsaker och dessutom olika på olika platser
- Därför problematiskt att analysera "brottslighet" i ett område.
- Fokusera på en typ av brott eller otrygghet i taget i orsaksanalyser

VAD MER TÄNKA PÅ I ORSAKSANALYS? (FORTS.)

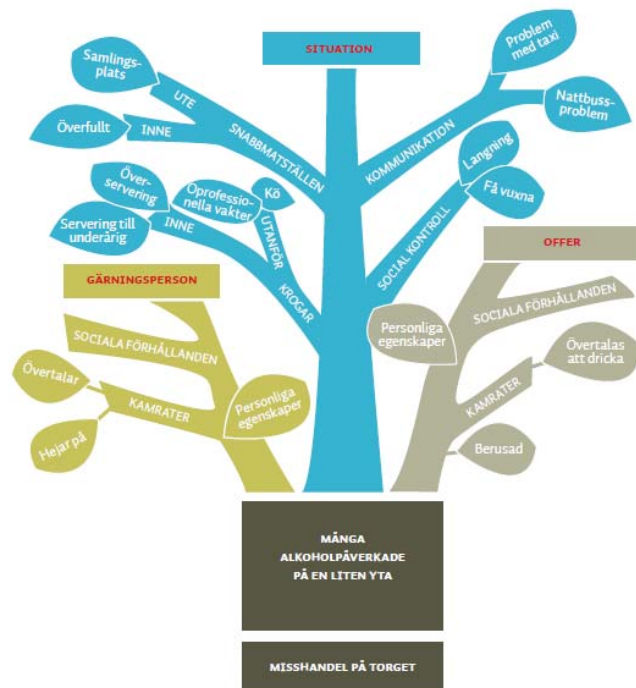
En orsaksanalys kräver sitt arbete

- Ytterligare informationsinsamling om den specifika platsen/området och typen av problem - Kan ske genom exempelvis intervjuer, fokusgrupper, rådslag eller direktobservationer på plats.
- Brainstorming om orsaker, diskussion, lokalkännedom, kunskapsökning; vad säger forskning och annan kunskap om detta fenomen och dess möjliga orsaker och typiska gärningspersoner?

Jämför området/platsen/gruppen med en som INTE har problem

- Kan ge viktiga uppslag till vad som kan vara orsaker till problemen

EXEMPEL PÅ VISUALISERING AV ANALYS

ELLER HELT ENKELT ORDNA UNDER RUBRIKER

Beskrivning av problem

Orsaksanalys

- **Situationellt perspektiv**
- **Brottsofferperspektiv**
- **Gärningsmannaperspektiv**

CHECKLISTA TILL ORSAKSANALYSEN

☐	Varför uppstår problemet?
☐	Vad i situationen kan förklara att problemen uppstår just på den platsen (brist på social kontroll, trångt, mörkt, avsides, krogtätt, svårt att överblicka, stor in- och utflyttning)?
☐	Vilka egenskaper hos de brottsutsatta (t.ex. affären, cykeln eller brottsoffret) kan förklara varför just de blir utsatta (inte låst, lättflyttat, vårdslöst, onykter)?
☐	Vilka egenskaper hos gärningspersonen kan förklara varför just den personen begår brott (låg impuls kontroll, onykter, aggressiv, förmåga, kunskap etc.)?

PRÖVA SYSTEMATISKT

Pröva om de saker ni tror är orsakerna faktiskt verkar vara orsakerna

- Dvs. är det så att insatser som påverkar orsakerna faktiskt leder till förändring i den problematik vi fokuserar på att förändra?

Ett problem kan bero på flera olika orsaker som "samarbetar"/interagerar med varandra.

- Det betyder att man kan behöva ställa fler frågor och ställa upp fler hypoteser om samma problem.

Problem	Hypotes om orsak	Test
Det anmäls många misshandelsbrott på, vid och nära identifierade krogar.	Orsaken till misshandelsbrotten kan vara att krogarna i missköter sin alkoholserving.	Genomför tillsyn av krogarna för att undersöka om de missköter alkoholservingen. Sker en överservering kan orsaken stämma. Har krogarna ansvarsfull alkoholserving kan hypotesen vara felaktig.
Varför anmäls misshandelsbrott utanför fritidsgården de kvällar som det anordnas ungdomsdiskotek?	Ungdomarna har tillgång till alkohol.	Kontrollera om det finns information om langning av alkohol i närområdet. Finns det uppgifter kan det vara en bidragande orsak. Finns det inga sådana uppgifter kan hypotesen vara felaktig.
Varför uppstår problem i bostadsområdet?	Brottsproblemet förutsätter att det finns gärningspersoner knutna till adresser i området.	Kontrollera om det finns information om gärningspersoner som är knutna till adresser i området. Om så är fallet kan hypotesen vara korrekt. Om inte kan hypotesen vara felaktig.

KONTROLLERA ATT DU HAR BESVARAT SEX VIKTIGA FRÅGOR!

Innan du anser dig färdig med din orsaksanalys, tillse att den tillfredsställande besvarar de sex frågorna:

Vad?

Var?

När?

Vem?

Varför?

Hur?

TACK.

Henrik Andershed, professor

Örebro universitet

E-post: henrik.andershed@oru.se